

บทที่ ๒

แนวความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมาของสหภาพแรงงาน
การรถไฟแห่งประเทศไทย

เพื่อเป็นการทำความเข้าใจในพื้นฐานหรือกรอบความคิด (framework) ในการวิจัยเรื่องนี้ สมควรที่จะได้มีการสำรวจแนวความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยจากวรรณกรรมทางรัฐศาสตร์ รวมถึงประวัติความเป็นมาของสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทย แนวความคิดและข้อมูลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดขอบข่ายของการวิจัย ประเด็นของการวิจัยสมมติฐาน การสร้างเครื่องมือในการวิจัย รวมถึงการกำหนดเทคนิคในการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอรายละเอียดต่าง ๆ ในบทนี้น่าจะเสริมให้เกิดความเข้าใจต่อประเด็นสำคัญต่าง ๆ ในการวิจัยเรื่องนี้ได้ดียิ่งขึ้น

แนวความคิดพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย

กล่าวได้ว่า ประชาธิปไตยเป็นสิทธิการเมืองที่เน้นถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และไม่ต้องการให้ผู้ปกครองหรือรัฐบาลเข้าควบคุมหรือจำกัดเสรีภาพของมนุษย์ รัฐบาลจะต้องปกครองตามความต้องการของประชาชน ประชาชนเป็นผู้เลือกผู้ปกครองของตนและมีสิทธิที่จะเปลี่ยนผู้ปกครองได้เมื่อเขาเห็นว่าผู้ปกครองนั้นไม่รับผิดชอบ^๑

นักทฤษฎีคนสำคัญของฝ่ายเสรีนิยม คือ John Locke ชาวอังกฤษ Locke เชื่อว่าในสภาพธรรมชาตินั้น มนุษย์มีความสุขพอสมควร ทั้งนี้ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล^๒ และในสภาพธรรมชาตินั้น มนุษย์มีเสรีภาพโดยเสมอภาคกัน ปราศจากการ

---

^๑ สุจิต บุญบงการ. "ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิการเมือง." ใน การเมืองและสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, ประจวบ นันทิยะกุล, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร :

ควบคุมหรือการปกครองแต่อย่างใด กฎเกณฑ์ที่มีอยู่ก็มีแต่เพียงกฎธรรมชาติเท่านั้น ซึ่งเป็นกฎที่แต่ละคนนำมาใช้บังคับตนเอง เพื่อปกป้องชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินของตนเอง ครั้นต่อมามนุษย์เกิดความไม่แน่ใจในสภาพที่เป็นอยู่จึงเกิดความคิดว่าจะต้องมีสิ่งคอยควบคุมมิให้ทุกคนใช้เสรีภาพของตนเกินขอบเขตอันจะเป็นการกระทบกระเทือนเสรีภาพของบุคคลอื่น ดังนั้น ประชาชนจึงรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน (เป็นรัฐ) ขึ้น เพื่อคุ้มครองป้องกันเสรีภาพและความเสมอภาคของทุก ๆ คนในแบบปกป้องซึ่งกันและกัน (mutual preservation) โดยถือเอาผลประโยชน์ของฝ่ายข้างมาก (majority) เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน^๑ ดังนั้น รัฐบาลจึงเป็นสิ่งที่ได้รับการจัดตั้งด้วยความยินยอมพร้อมใจกัน ประชาชนได้มอบอำนาจบางประการให้กับรัฐบาล ซึ่งเป็นเพียงอำนาจในการใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติเท่านั้น ถ้ารัฐบาลใช้อำนาจนอกเหนือไปจากที่ประชาชนมอบให้แล้ว ประชาชนมีสิทธิที่จะต่อต้านและล้มรัฐบาลได้^๒

Jean Jacques Rousseau ให้ความเห็นว่า ทุกคนเกิดมามีอิสระ แต่เป็นอิสระที่มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน หมายความว่าไม่มีใครมีอิสระที่จะอยู่ในโลกนี้ได้ตามลำพัง จะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ฉะนั้น ปัญหาในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์คือทำอย่างไรจึงจะทำให้การอยู่ร่วมกันในประชาคมมนุษย์ เป็นไปในลักษณะคุ้มครองป้องกันมิให้มีการล่วงเกินเสรีภาพ ขณะเดียวกันก็พยายามให้ทุกคนมีเสรีภาพมากที่สุด คำตอบก็คือทุกคนจะต้องยอมมอบอำนาจที่ตนมีอยู่ทั้งหมดให้กับสิ่งที่เรียกว่า เป็นความสูงสุดแห่งเจตนารมณ์ร่วมกัน (Supreme Direction of the General Will) การอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น

---

^๑ เมธา สุตบรรทัด, ประชาธิปไตยและหน้าที่ของผู้แทนราษฎร (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๑๗), หน้า ๒-๓.

^๒ สุจิต บุญบงการ, "สิทธิการเมือง," หน้า ๗๒.

ทุกคนจะต้องยอมเสียสละบางสิ่งบางอย่างเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นี่คือที่มาของทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อแนวความคิดของระบอบประชาธิปไตยโดยสมัยต่อมา

ถือว่า รัฐบาลคือ ผลผลิตของข้อตกลงแห่งปวงชน ฉะนั้น รัฐบาลจะต้องเคารพเจตนารมณ์อันเป็นส่วนรวม (The Will of All) รัฐบาลที่ไม่เคารพข้อตกลงที่มีอยู่กับประชาชน ก็เท่ากับว่ารัฐบาลนั้นละเมิดสัญญา ประชาชน (โดยเสียงส่วนมาก) มีสิทธิที่จะเรียกกลับคืนได้^๑

Rousseau ให้ความเห็นในเรื่องเสรีภาพว่าเป็นธาตุแท้ของความเป็นคน ดังปรากฏในหนังสือ The Social Contract ว่า :

"การสละละทิ้งเสรีภาพเท่ากับเป็นการสละละทิ้งความเป็นคน เท่ากับยอมเสียสิทธิของมนุษยชน และแม้แต่หน้าที่ของเรา... การสละละทิ้งเช่นนี้เป็นการขัดต่อธรรมชาติของมนุษย์ การที่นำเอาเสรีภาพทั้งหลายออกไปจากเจตจำนงของคนก็เท่ากับการนำเอาศีลธรรมออกไปจากการกระทำของคนนั้นเอง"^๒

Rousseau ไม่เห็นด้วยกับประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน ทั้งนี้เพราะเขาคิดว่าผู้แทนของปวงชนไม่สามารถแสดงหรือสะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชนได้ ดังนั้น ประชาธิปไตยของ Rousseau จึงเป็นประชาธิปไตยโดยตรงเช่นเดียวกับประชาธิปไตยของนครรัฐเอเธนส์หรือประชาธิปไตยแบบหมู่บ้านสวิส ซึ่งประชาชนมาชุมนุมร่วมกัน^๓

^๑ เมธา สุคบรรทัด, ประชาธิปไตยและหน้าที่ของผู้แทนราษฎร, หน้า ๓-๔.

^๒ Jean Jacques Rousseau, The Social Contract, translated and introduced by Maurice Cranston (London : Penguin Books, 1968), p. 52. อ้างใน ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์ กับการเมืองไทย (กรุงเทพ : โรงพิมพ์พิมพ์เกษตร, ๒๕๑๔), หน้า ๗.

^๓ จรูญ สุภาพ, หลักรัฐศาสตร์, หน้า ๔๑.

Jeremy Bentham ให้ความคิดเห็นว่า แต่ละคนควรมีเสรีภาพเพราะเมื่อมีเสรีภาพ คนเราก็จะหาความพอใจได้เต็มที่ แต่ถ้าเสรีภาพนั้นทำให้ความพอใจของคนอื่นลดลง ก็ต้องมีกฎหมายจำกัดเสรีภาพลงบ้างเพื่อให้เกิดความพอใจสูงสุดแก่คนส่วนมาก^๑ นอกจากนี้ ยังมีความคิดเห็นอีกว่า จุดมุ่งหมายของรัฐบาลอยู่ที่การส่งเสริมความผาสุกของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ นโยบายของรัฐบาลจะต้องพิจารณาโดยถือผลประโยชน์ (Utility) ของรัฐบาลเป็นหลัก โดยการเพิ่มความพอใจและปิดปากความลำบากของประชาชน^๒

John Stuart Mill ท่านผู้นี้มีความคิดเห็นว่า เสรีภาพเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของมนุษย์ สนับสนุนเสรีภาพทางความคิด และการถกเถียงแสดงความคิดเห็นมากกว่านึกคิดคนอื่นใด โดยได้เขียนไว้ว่า

"ถ้าคนทั้งหมด ยกเว้นคน ๆ เดียว มีความเห็นอย่างเดียวกัน แต่คนเพียงคนเดียวมีความเห็นแตกต่างกันออกไป คนทั้งหมดก็ไม่มีสิทธิที่จะอ้างไม่ให้คน ๆ นั้น ไม่ออกความเห็น เช่นเดียวกัน ในกรณีที่คน ๆ เดียวมีอำนาจมากก็ไม่อาจอ้างสิทธิที่จะไม่ให้ผู้อื่นออกความเห็นได้"^๓

สังคมจะต้องยอมให้มนุษย์มีเสรีภาพที่จะใช้ปัญญาของเขาได้อย่างเต็มที่และสูงสุด การจำกัดเสรีภาพในการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพอื่น ๆ จะทำได้ต่อเมื่อการใช้เสรีภาพนั้นเป็นอันตรายแก่ผู้อื่น^๔

^๑ สุจิต บุญบงการ. "สิทธิการเมือง," หน้า ๗๓.

^๒ อนันต์ เกตุวงศ์, ระบบการปกครองแบบรัฐสภาของประเทศอังกฤษ (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๔), หน้า ๑๔.

^๓ Maurice Cowling (ed.) Selected Writings of John Stuart Mill (New York : Mentor book, 1968), "On Liberty," p. 135. อ้างใน ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย, หน้า ๘.

^๔ สุจิต บุญบงการ. "สิทธิการเมือง," หน้า ๗๓.

Mill ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับประชาธิปไตยไว้ว่า หมายถึง การมีรัฐบาลเป็นของประชาชนโดยประชาชน ดังนั้น รัฐบาลที่ที่จะต้องเป็นรัฐบาลที่ทุกคนพอใจ เมื่อไม่สามารถหาความพอใจจากทุกคนได้ก็ควรจะได้รับ ความพอใจจากคนส่วนมากแต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะมองข้ามความสำคัญของคนส่วนน้อย ดังนั้น คนส่วนมากก็ต้องฟังและให้ประโยชน์ต่อคนส่วนน้อยด้วย อนึ่ง คนส่วนน้อย ก็มีสิทธิที่จะมีผู้แทนของตนด้วย เพราะในอนาคตคนส่วนน้อยดังกล่าวอาจเป็นฝ่ายที่ถูกต้อง และอาจจะเกิดมีปฏิภาคกลับกัน คือ ความเห็นและความต้องการของคนส่วนน้อยอันนี้ อาจกลายเป็นความเห็นและความต้องการของคนส่วนมากในวันข้างหน้า ดังนั้น จึงควรเปิดโอกาสให้มีการเสนอความเห็นและความต้องการได้อย่างเสรีและเต็มที่^๑

สำหรับในเรื่องที่เกี่ยวกับบทบาทของรัฐบาลนั้น Mill ได้ให้ความเห็นไว้ว่าการแทรกแซงของรัฐบาลควรมีข้อจำกัด เพราะกิจกรรมบางอย่าง เอกชนทำได้ดีกว่ารัฐบาล และในกิจการบางอย่างแม้ว่าเอกชนจะทำได้ รัฐบาลไม่ได้ ก็ควรให้เอกชนทำต่อไป เพื่อเป็นการให้การศึกษาแก่เอกชน^๒

ความหมายของประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย เป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก โดยที่ demos หมายถึงประชาชน และ kratein หมายถึงการปกครอง^๓ เพราะฉะนั้น ถ้าแปลตามศัพท์แล้วก็หมายความว่า การปกครองของหรือโดยประชาชน

นักวิชาการทางรัฐศาสตร์และผู้นำบางประเทศในอดีตได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยไว้ดังนี้คือ

^๑ เมธา สุตบรรทัด, ประชาธิปไตยและหน้าที่ของผู้แทนราษฎร, หน้า ๗-๘.

^๒ สุจิต บุญบงการ, "ลัทธิการเมือง," หน้า ๗๓.

^๓ Cohen Carl, Democracy (New York : The Free Press, 1973),

Harold Laski ให้ความหมายว่า เป็นความปรารถนาที่มนุษย์ต้องการรักษาไว้ ซึ่งความสำคัญของตนเอง และความเสมอภาคในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง^๑ A.D. Lindsay ให้ความหมายว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถดำเนินการ ร่วมกันโดยไม่สูญเสียเสรีภาพตามที่แต่ละคนปรารถนา^๒ C.E. Merriam ให้ความหมายว่า เป็นแนวความคิดและการปฏิบัติที่มีเป้าหมายเพื่อความสุขร่วมกันของประชาชน ทั้งนี้ โดย ยึดถือเจตนารมณ์ร่วมกันของประชาชนเป็นเครื่องนำทาง ดังนั้น หลักสำคัญของประชาธิปไตย คือ ความสุขร่วมกัน ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมเสรีภาพทางการเมือง มาตรฐาน การครองชีพในระดับที่ดี การให้การศึกษาและปลูกฝังอบรมที่เสริมสร้างบุคลิกภาพของมนุษย์ และกระจายผลผลิตทางเศรษฐกิจ และความมั่งคั่งไปสู่ผู้ชุมชนโดยไม่ชักช้า^๓ แต่ R.M. MacIver ให้ความหมายของประชาธิปไตยไปในแนวที่กว้างกว่า C.E. Merriam ซึ่ง เน้นไปที่แนวความคิดหรืออุดมการณ์ (ideology) กล่าวคือ MacIver อธิบายว่า ประชาธิปไตยเป็นทั้งรูปการปกครองและวิถีชีวิต และประชาธิปไตยทั้งสองทางต้องดำเนินไป ด้วยกัน^๔ สำหรับสุนทร ทั้งสุนทร ให้ความหมายว่า เป็นระบอบการปกครองที่เน้นว่าแหล่ง

---

^๑สมพงษ์ เกษมสิน และจรรยา สุภาพ, ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐), หน้า ๕๓.

^๒เรื่องเดียวกัน.

^๓C.E. Merriam, The new Democracy and the new Despotism (New York : McGraw Hill Book, 1939), p.44 อ้างใน ประหยัด หงษ์ทองคำ, การพัฒนาทางการเมืองโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่น (กรุงเทพมหานคร : นำอักษร การพิมพ์, ๒๕๑๔), หน้า ๔.

^๔R.M. MacIver, The Web of Government. (New York : The Macmillan Co., 1947), p.204. อ้างใน จรรยา สุภาพ, ระบบการเมืองเปรียบเทียบ (ประชาธิปไตย : เผด็จการ) และหลักวิเคราะห์การเมืองแผนใหม่ (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), หน้า ๔.

ที่มาของอำนาจปกครองประเทศนั้นคือ ประชาชน^๑ ความหมายของประชาธิปไตยที่ได้รับการกล่าวถึงกันอยู่มาก ก็คือ คำกล่าวของ Lincoln ประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาที่ว่า ประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน^๒

โดยสรุปแล้ว ประชาธิปไตยจึงหมายความว่า การปกครองที่มุ่งปรารถนาให้ประชาชนมีความสุข ยอมรับในเรื่องความเสมอภาคของบุคคลตามกฎหมาย ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนในการดำเนินการต่าง ๆ แต่ทั้งนี้ต้องไม่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย หรือเดือดร้อนจากการกระทำนั้นและประการสำคัญ คือ ยอมรับว่าประชาชนเป็นแหล่งที่มาของอำนาจในการปกครองประเทศ

วิวัฒนาการของประชาธิปไตย

เนื่องจากสังคมมิได้มีการหยุดนิ่งอยู่กับที่หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอยู่เสมอ ดังนั้น จึงส่งผลให้ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบอบการปกครองหนึ่งในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นระบอบการปกครองที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและสังคมได้ แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงในวิธีการและหลักการบางอย่างเท่านั้น มิใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ที่สำคัญแต่ประการใด เช่น ในสมัยกรีกโบราณมีการปกครองแบบนครรัฐ (city state) รูปแบบการปกครองมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยโดยตรง (direct democracy) คือให้ประชาชนทุกคนมาประชุมพร้อมกัน เพื่อเลือก มอบหมาย หรือแบ่งงานกันทำเป็นเรื่อง ๆ ไป ดังนั้น จะเห็นได้ว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองโดยตรง โดยเฉพาะในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจต่าง ๆ ของประเทศ เพราะฉะนั้น จึงถือได้ว่าในสมัยกรีกมีการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุด แต่ต่อมาเมื่อประชาชนและอาณาเขตของรัฐเพิ่มมากขึ้น ปัญหาและอุปสรรค

---

^๑ จินต์ ทังสุบุตร, "หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย," วารสารสังคมศาสตร์ ๖ (เมษายน ๒๕๑๒), หน้า ๔๔.

^๒ Carl, Democracy, p.3.

ก็มีมากขึ้นด้วย เป็นการยากที่จะให้ประชาชนปกครองตนเองได้ จึงเกิดมีประชาธิปไตยทางผู้แทนหรือเรียกว่าประชาธิปไตยโดยทางอ้อม (indirect democracy) กล่าวคือ ให้ประชาชนเลือกผู้แทนมาทำหน้าที่แทนตนและมีการแบ่งแยกอำนาจของประชาชนที่เรียกว่าอำนาจอธิปไตยออกเป็นสามส่วน คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ แต่ก็ยังให้ประชาชนมีส่วนโดยตรงในบางกรณี เช่น การออกเสียงลงประชามติ (referendum) การเสนอร่างกฎหมาย (initiative) และการยับยั้งกฎหมาย (veto)^๑

ประชาธิปไตยในฐานะต่าง ๆ

ในการศึกษาถึงประชาธิปไตยนั้น ส่วนใหญ่ผู้ที่ทำการศึกษามักจะทราบกันแต่เฉพาะที่เป็นรูปแบบการปกครอง (a form of government) แต่ที่จริงแล้วประชาธิปไตยยังมีอีกสองฐานะ ได้แก่ ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ (an ideology) และประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต (a way of life) ซึ่งนักวิชาการไทยท่านหนึ่งคือ ชัยอนันต์ สมุทวณิช เรียกรวมนกันว่า "องค์สามของประชาธิปไตย"^๒

ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ (an ideology)

ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ คือการยึดมั่นว่าการปกครองที่ดีที่สุด จะต้องเป็นการปกครองที่เห็นความสำคัญของประชาชนไม่ใช่บุคคลคนเดียว หรือกลุ่มเดียว นอกจากนี้ ยังรวมถึงแนวคิดหลักการอย่างอื่นอีกคือ ความเชื่อมั่นในสติปัญญา เหตุผล และความสามารถของมนุษย์ว่าจะสามารถใช้เหตุผลตัดสินเลือกผู้นำและเปลี่ยนตัวผู้นำได้ถูกต้อง หมายความว่า มนุษย์ไม่ว่าจะได้รับการศึกษามากน้อยเพียงใด ต่างก็สามารถที่จะใช้เหตุผลเลือกผู้นำและทางเดินที่ถูกต้องให้แก่ตนเองและสังคมได้ แต่ขณะเดียวกันก็มีหลักการที่ไม่ไว้วางใจมนุษย์ เช่นกัน ในกรณีที่ผู้มีอำนาจอาจใช้อำนาจไปในทางที่ผิดได้ หรือไปละเมิดเสรีภาพของประชาชน ดังนั้น การให้อำนาจจึงต้องมีเงื่อนไข พร้อมเสมอที่เจ้าของอำนาจ

^๑ เมธา สุคบรรทัด, ประชาธิปไตยและหน้าที่ของผู้แทนราษฎร, หน้า ๒๖-๒๘.

^๒ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ลัทธิการเมือง (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๑๙), หน้า ๑๐.

(ประชาชน) จะถอนคืนได้^๑ ความเชื่อมั่นในเสรีภาพและความเป็นอิสระของมนุษย์หมายถึงความเป็นอิสระในการเลือกใช้ชีวิตเลือกที่อยู่อาศัย เป็นต้น ส่วนเสรีภาพนั้นหมายถึงความสามารถในการใช้อิสระภาพที่มีอยู่นั้นแสดงออกซึ่งความคิดเห็นหรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดได้โดยลำพังตนเอง ไม่ถูกจำกัดโดยบุคคลอื่น เว้นเสียแต่ว่าการแสดงออกและการกระทำนั้นจะไปกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ดังนั้น รัฐบาลประชาธิปไตยจึงต้องพยายามปกป้องเสรีภาพของประชาชนไว้^๒ และประการสุดท้ายสำหรับหลักการอุดมการณ์ประชาธิปไตย คือ ความคิดที่ว่า คนเราทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกันหรือเสมอภาคกัน ดังนั้น จึงควรได้รับการคุ้มครองจากรัฐบาลโดยเท่าเทียมกันทุกคน แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีประชาชนเป็นจำนวนไม่น้อยของประเทศที่เป็นประชาธิปไตยแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ มีความไม่พอใจในสภาพการณ์ที่เป็นอยู่และเรียกร้องที่จะทำให้สังคมของเขาเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น กล่าวคือ ประชาชนดังกล่าวไม่พอใจที่หลักความเสมอภาคเน้นในด้านการเมืองมากกว่าด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นหลักที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะการแข่งขันกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจการเมืองนั้น ประชาชนผู้ยากจนหรือได้รับการศึกษาร้อยย่อมเสียเปรียบผู้ที่มีฐานะดีหรือได้รับการศึกษาสูง ดังนั้น การปกครองประเทศก็จะตกอยู่ในมือของคนกลุ่มน้อยที่มีฐานะดีด้วยเหตุนี้ จึงมีการเรียกร้องกันมากกว่า ถ้าประเทศใดต้องการจะทำให้ประชาธิปไตยมีความหมายและเป็นประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ ตามอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่แท้จริงก็จะเน้นในเรื่องความเสมอภาคทางด้านสังคมและเศรษฐกิจด้วย

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมการณ์จึงเป็นสิ่งที่พลังใจคนส่วนมากให้ทำการเรียกร้องเพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ต่อไป คือเป็น

---

^๑ กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร ; ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖), หน้า ๗.

^๒ ชัยอนันต์ สมทวณิช, ลัทธิการเมือง, หน้า ๑๔.

ทั้งประชาธิปไตยทางการเมือง ประชาธิปไตยทางสังคม และประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ^๑

ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นรูปแบบการปกครอง

ในปัจจุบันรูปแบบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยนั้น สามารถแบ่งได้เป็น ๓ ระบบ คือ^๒

๑. ระบบของอเมริกาซึ่งเรียกกันว่า "ระบบการปกครองโดยประธานาธิบดี" มีประธานาธิบดีเป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร
๒. ระบบของอังกฤษ เรียกว่า "ระบบการปกครองโดยรัฐสภา" มีรัฐสภาเป็นผู้ใช้อำนาจบริหารและนิติบัญญัติ
๓. ระบบของฝรั่งเศส เรียกว่า "ระบบกึ่งประธานาธิบดีหรือระบบกึ่งรัฐสภา" มีประธานาธิบดีและรัฐสภาเป็นผู้ใช้อำนาจบริหารหรือนิติบัญญัติร่วมกัน

ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต (a way of life)

การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จในประเทศใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับวิถีชีวิตของประชาชนในประเทศนั้น ๆ ว่าเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ กล่าวคือ ถ้าวิถีชีวิตของประชาชนเป็นแบบประชาธิปไตย ประเทศนั้นก็จะประสบความสำเร็จในการนำระบอบประชาธิปไตยมาใช้เป็นระบอบในการปกครองประเทศ และในทางตรงกันข้าม ถ้าวิถีชีวิตของประชาชนในสังคมนั้นมิได้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยก็เป็นการยากที่จะทำให้ประเทศนั้นรักษาระบอบประชาธิปไตยไว้ได้ วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ได้แก่การมีใจกว้างที่จะพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิจาร์ณญาณ อาศัยการพูดคุยแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นร่วมกัน ก่อนที่จะมีการตัดสินใจ รู้จักประนีประนอมไม่ตัดสินปัญหาข้อขัดแย้งด้วยการใช้กำลังรุนแรง

---

^๑ क्रमल ทงธรรมชาติ. "หลักประชาธิปไตย," ใน การเมืองและสังคม, พิมพ์ครั้งที่สอง, ประถม นันทิยะกุล, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๑๖๘.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๘.

มีความอดทนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตน รู้จักเคารพสิทธิและเสรีภาพ
ของผู้อื่น ตลอดจนยอมรับความเสมอภาคระหว่างบุคคล^๑

ตามที่ปรากฏในประวัติศาสตร์นั้น ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศจะมีวิถีชีวิตที่
เป็นประชาธิปไตยได้ก็ต่อเมื่อสังคมนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากจากสังคมเกษตรกรรม
มาเป็นสังคมอุตสาหกรรม นอกจากนั้น ประเพณีและความคิดเก่า ๆ จะต้องเปิดทางให้กับ
แนวความคิดใหม่ ๆ ที่ยึดถือการใช้เหตุผล (rationalization) เป็นหลักด้วย และ
ต้องมีพรรคการเมืองคอยกระตุ้นให้ประชาชนสนใจในกิจการบ้านเมือง และต่อสู้เพื่อรักษา
ผลประโยชน์อันชอบธรรมของตน มีกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นอย่างสมดุลกัน คือ
มีกลุ่มนักธุรกิจ นักอุตสาหกรรมและนายธนาคารฝ่ายหนึ่ง กับกลุ่มกรรมกรและชาวนาอีกฝ่าย
หนึ่ง ต่างทำหน้าที่ปกป้องรักษาผลประโยชน์ของตนโดยมีกลุ่มปัญญาชนและนักวิชาการเป็น
ผู้คอยวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินงานของกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวและป้องกันกฎเกณฑ์ของสังคมไว้
มิให้กลุ่มอิทธิพลใดละเมิดได้ตามใจชอบ^๒

เราอาจกล่าวได้ว่า จากปัจจัยต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้วยังมีจิตใจ บุคคลิกภาพ
ค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติของประชาชนเกี่ยวข้องด้วย กล่าวคือ ถ้าประชาชนส่วนใหญ่
ในประเทศมีลักษณะดังกล่าวเป็นประชาธิปไตย ก็จะเป็นการสนับสนุนและรักษาระบบอบการ
ปกครองประชาธิปไตยของประเทศนั้น ปัจจัยต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานั้น เรียกว่าวัฒนธรรม
ทางการเมือง^๓

หลักการสำคัญของ การปกครองระบอบประชาธิปไตย^๔

๑. ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น สิ่งสำคัญสูงสุดคือประชาชน

^๑ชโยนันต์ สมุทวณิช, ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย,
หน้า ๒๓.

^๒กรมล ท่องธรรมชาติ. "หลักประชาธิปไตย," หน้า ๑๗๗.

^๓ชโยนันต์ สมุทวณิช, ลัทธิการเมือง, หน้า ๒๔.

^๔เมธา สุตบรรทัด, ประชาธิปไตยและหน้าที่ของผู้แทนราษฎร, หน้า ๑๓-๑๔.

๒. จะต้องยอมรับคุณค่าของความเป็นคน โดยถือว่า ทุกคนถือกำเนิดมาเป็นคน มีคุณค่าของความเป็นคนโดยเท่าเทียมกัน

๓. คนทุกคนย่อมมีสิทธิ เสรีภาพ ที่จะแสดงความคิดเห็นโดยชอบธรรม สิทธิเสรีภาพ ของบุคคลแต่ละคนนั้น ไม่ควรถูกละเมิดโดยบุคคลอื่น

๔. รัฐบาลได้ถูกตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ไม่ใช่เพื่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือคณะหนึ่งคณะใด

๕. ประชาชนเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด รัฐบาลเป็นเพียงผู้ทำการแทนประชาชน ฉะนั้น เจตนารมณ์ของประชาชนย่อมเหนือกว่าเจตนารมณ์ของรัฐบาล

๖. ถึงแม้ว่าประชาชนจะมอบอำนาจให้รัฐบาลทำการแทนตน ประชาชนก็ยังมีส่วนร่วมทางการเมือง กล่าวคือ มีสิทธิเสนอความเห็นและคัดค้านปัญหาต่าง ๆ ตลอดจน การกำหนดนโยบาย

๗. รัฐบาลถูกจำกัดอำนาจโดยประชาชน กล่าวคือ รัฐบาลจะต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย รัฐบาลอาจมีสิทธิออกกฎหมายเพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติ แต่กฎหมายนั้นจะขัดต่อรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายหลักไม่ได้

๘. การขัดแย้งกัน เกี่ยวกับกรณีใด ๆ ก็ตามอันอาจมีผลกระทบต่อประชาชนจะต้อง ยึดหลักการในการแก้ไข ความขัดแย้งนั้น โดยถือเสียงฝ่ายข้างมากเป็นเกณฑ์

๙. การลงคะแนนเสียงเพื่อเลือกตั้ง หรือเพื่อกรณีใดจะต้องให้เกิดความเป็นธรรมในการลงคะแนนเสียง กล่าวคือ เป็นการเลือกตั้งโดยเสรีและให้ทุกคนมีคะแนนเสียง เท่ากัน

๑๐. ประชาธิปไตยที่ดีที่สุด จะต้องเป็นการปกครองโดยประชาชนปกครองตนเอง โดยตรง ถ้าหากเป็นไปได้จึงจะปกครองโดยผู้แทนซึ่งเป็นผู้ระบอบอำนาจจากประชาชนอีกต่อ หนึ่ง (เรียกว่าโดยทางอ้อม) ถ้าหากผู้ปกครองไม่ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของประชาชนด้วยความซื่อสัตย์หรือปฏิบัติโดยมีอคติ ประชาชนมีสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงหรือเรียกอำนาจคืนได้

รายงานการศึกษาวิจัยในอดีต

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองในปัจจุบัน นับว่ามีอยู่น้อยมาก เท่าที่ผู้วิจัยค้นคว้ามาได้นั้นปรากฏว่า มีอยู่สองท่าน คือ สุรพาสน์ ทิพภมาน^๑ ได้ทำการศึกษาถึงทัศนคติทางการเมืองของนายทหารชั้นนายพันของกองทัพบก กองทัพเรือและกองทัพอากาศ และอีกท่านหนึ่งคือ สุวรรณ สุวรรณเวโช^๒ ได้ทำการศึกษาถึงทัศนคติของนายตำรวจที่มีต่อการเมืองและการบริหารราชการ ศึกษาเฉพาะกรณีนายตำรวจ นักเรียนสารวัตรและผู้บังคับกองรุ่นที่ ๑๐

ผลงานการศึกษาวิจัยของ สุรพาสน์ ทิพภมาน ปรากฏผลดังนี้คือ ทัศนคติทางการเมืองของนายทหารชั้นนายพันของกองทัพไทยมีอัตราความเป็น เสรีนิยมต่ำ เล็กน้อย กล่าวคือ มีคะแนนอัตราความเป็น เสรีนิยมจากต่ำไปสูงร้อยละ ๔๐.๘, ๒๐.๒ และ ๓๙.๐ ตามลำดับ แต่เมื่อยกเป็นแต่ละกองทัพแล้ว นายพันมีทัศนคติทางการเมืองเสรีนิยมค่อนข้างต่ำ นายนาวามีทัศนคติทางการเมืองเสรีนิยมค่อนข้างสูง ส่วนรายนาวาอากาศมีทัศนคติทางการเมืองเสรีนิยมค่อนข้างต่ำเช่นกัน

นอกจากนี้ นายทหารทั้ง ๓ กองทัพ ยศ พ.อ., น.อ.พิเศษ, พ.อ., น.อ., พ.ท., น.ท., และ พ.ต., น.ต. ที่อายุมากกว่า ๕๓, ๔๙, ๔๕ และ ๔๐ ขึ้นไปตามลำดับ ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีอายุมากมีทัศนคติทางการเมือง เสรีนิยมต่ำ ส่วนนายพันที่มียศและอายุน้อยกว่าดังกล่าวแล้ว มีทัศนคติเสรีนิยมค่อนข้างสูง และอัตราความเป็น เสรีนิยมของนายทหารจะสูงขึ้น เมื่อมีอายุน้อย

---

^๑สุรพาสน์ ทิพภมาน, "ทัศนคติทางการเมืองของนายทหารชั้นนายพันของกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ," (วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๙)

^๒สุวรรณ สุวรรณเวโช, "ทัศนคติของนายตำรวจที่มีต่อการเมืองและการบริหารราชการ ศึกษาเฉพาะกรณีนายตำรวจ นักเรียนสารวัตรและผู้บังคับกองรุ่นที่ ๑๐,"

ส่วนนายทหารที่ได้รับการศึกษาต่ำกว่าอนุปริญญาลงมาของสถาบันการศึกษาของทหารและพลเรือนมีทัศนคติทางการเมืองเสรีนิยมต่ำ และในทางตรงกันข้ามนายทหารที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าอนุปริญญาขึ้นไปจากสถาบัน การศึกษาของทหารและพลเรือน มีทัศนคติทางการเมืองเสรีนิยมค่อนข้างสูง ยกเว้นนายทหารที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยสำรองทหารบก ซึ่งนับได้ว่าได้รับการศึกษาไม่ถึงระดับอนุปริญญา แต่มีทัศนคติทางการเมืองเสรีนิยมค่อนข้างสูง ซึ่งอาจเป็นเพราะกลุ่มนายทหารดังกล่าว ได้รับความกดดันไม่ได้รับความเสมอภาคในการรับราชการ จึงมีทัศนคติเสรีนิยมสูง ส่วนนายทหารที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, โรงเรียนนายเรืออากาศ กลับมีทัศนคติทางการเมืองเสรีนิยมค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้เพราะสถาบันการศึกษาฝึกอบรมให้มีทัศนคติอนุรักษนิยม ส่วนนายทหารที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่างประเทศทั้งทางทหารและพลเรือน มีทัศนคติทางการเมืองเสรีนิยมค่อนข้างสูงมาก

นายทหารที่มีบิดาเป็นข้าราชการทหาร ข้าราชการพลเรือน มีทัศนคติทางการเมืองเสรีนิยมต่ำ แต่นายทหารที่มีบิดาเป็นเกษตรกร พ่อค้า รับจ้าง มีทัศนคติทางการเมืองเสรีนิยมค่อนข้างสูง

นายทหารที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานครและภาคกลางมีทัศนคติทางการเมืองเสรีนิยมค่อนข้างสูง ส่วนนายทหารที่อยู่ตามภาคต่าง ๆ มีทัศนคติทางการเมืองเสรีนิยมค่อนข้างต่ำ และจะต่ำมากเมื่ออยู่ห่างไกลกรุงเทพฯ ออกไปแต่ตามลำดับ

จากผลงานการศึกษารวิจัย ของสุวรรณ สุวรรณเวโช สรุปได้ดังนี้คือ นายตำรวจบางส่วนชอบลัทธิเผด็จการ แต่ส่วนมากแล้วมีทัศนคติต่อลัทธิและระบบการเมืองเป็นแบบประชาธิปไตยชาตินิยม นอกจากนี้ นายตำรวจยังมีความประสงค์ให้มีการผสมผสานกันระหว่างเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและสังคมนิยมในลักษณะที่เพิ่มกิจกรรมที่เป็นส่วนทางค้ำสังคมนิยมให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ประวัติความเป็นมาของสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทย

สมาคมกรรมกรรถไฟแห่งประเทศไทยก่อตั้งขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ผู้ที่ร่วมก่อตั้งในสมัยนั้น มี ดังนี้คือ นายวิศิษฐ์ ศรีภักธา นายวิระ ถนอมเลี้ยง นายสวัสดิ์ กลิ่นคล้ายกัน นายจิต เงินอยู่ นายฉิว ชูโต และนายเชื้อ คำัญทรัพย์ เป็นต้น ทั้งนี้โดยมี นายวิศิษฐ์ ศรีภักธา ดำรงตำแหน่งนายกสมาคมกรรมกรรถไฟแห่งประเทศไทย สมาคมนี้อาศัยสำนักงานอยู่ที่หน้าโรงงานมักกะสัน^๑

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๓ สมาคมกรรมกรรถไฟได้เปลี่ยนนายกสมาคมมาเป็น นายประกอบ โตลักษณะล้ำ ในช่วงนี้มีเหตุการณ์สำคัญคือ คนงานรถไฟเสนอให้ย้าย หลวงรัฐวิจาร์ณ ซึ่งเป็นวิศวกร กำกับการกองโรงงานมักกะสัน และนายคมน์ สรวงสมบูรณ์ สารวัตรโรงหม้อน้ำออกจากโรงงานมักกะสัน ทั้งนี้เพราะฝ่ายคนงานเห็นว่า บุคคลทั้งสอง มีพฤติการณ์ขัดขวางการใช้สิทธิ์เรียกร้องของลูกจ้าง แต่การรถไฟฯ มิได้ทำตามความประสงค์ของคนงาน ดังนั้น คนงานรถไฟจึงหยุดงานประท้วง ทำให้รัฐบาลในสมัยนั้น ซึ่งมี จอมพล ป. พิบูลย์สงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี มองเจตนาของการเรียกร้องดังกล่าวว่าเป็นการก่อความไม่สงบ และไม่อยู่ในขอบเขตการเรียกร้อง เช่น ข้อเรียกร้องที่ให้อ้าย บุคคลทั้งสองดังกล่าว ดังนั้น ในวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๔๙๕ รัฐบาลจึงสั่งจับคนงานรถไฟ ๑๖ คน โดยตั้งข้อหาทกฏภายในราชอาณาจักรและก่อการจลาจล ซึ่งบางท่านเรียกเหตุการณ์ดังกล่าวว่า ทกฏมักกะสัน นอกจากนั้นยังได้สั่งปิดสมาคมกรรมกรรถไฟอีกด้วย^๒

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๘ จอมพล ป. พิบูลย์สงคราม ได้ประกาศพระราชบัญญัติแรงงาน ซึ่งเป็นการยอมรับการจัดตั้งสหภาพแรงงาน^๓ ดังนั้น คนงานรถไฟที่มักกะสันจึง

^๑สัมภาษณ์ วิศิษฐ์ ศรีภักธา, นายกสมาคมกรรมกรรถไฟแห่งประเทศไทย
ปี ๒๕๔๙, ๒๒ มกราคม ๒๕๒๒.

^๒สัมภาษณ์ ประกอบ โตลักษณะล้ำ, นายกสมาคมกรรมกรรถไฟแห่งประเทศไทย
ปี ๒๕๔๓, ๒๒ มีนาคม ๒๕๒๒.

^๓จำนงค์ สมประสงค์, การแรงงานสัมพันธ์ หลักและวิธีปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร :
บพิธการพิมพ์, ๒๕๒๑) หน้า ๙๖.

จัดตั้ง สหภาพแรงงานขึ้น แต่สิ่งที่น่าสังเกต คือในครั้งนี มีการจัดตั้งสหภาพฯ ขึ้นถึง ๒ สหภาพ คือ

๑. สหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทย (สหภาพนี้ ฝ่ายบริหารในการรถไฟฯ สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง) มีนายสมาน ทรัพย์ขึ้น เป็นประธานสหภาพฯ

๒. สหภาพแรงงานลูกจ้างมักกะสัน (สหภาพนี้ ฝ่ายคนงานรถไฟฯ ร่วมกันจัดขึ้น) มี นายบานเย็น วิเชียรการ เป็นประธานสหภาพฯ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ นายทองปลอน ฐปวงศ์ดำรงตำแหน่งเป็นประธานสหภาพฯ คนต่อมา^๑

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า สหภาพแรงงานฯ ที่เป็นตัวแทนของคนงานรถไฟอย่างแท้จริง คือ สหภาพแรงงานลูกจ้างมักกะสัน ซึ่ง นายวิศิษฐ์ ศรีภัทรฯ ให้ข้อสังเกตว่า ฝ่ายบริหารต้องการมิให้ คนงานรวมตัวกันเป็นปีกแผ่น ดังนั้น จึงสนับสนุนอีกสหภาพหนึ่งขึ้นมา

ต่อมา จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการปฏิวัติครั้งที่ ๒ ในวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑^๒ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ไม่ต้องการให้คนงานรวมตัวกัน ดังนั้น จึงออกประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับวันที่ ๑๙ มีผลทำให้พระราชบัญญัติแรงงาน ๒๔๙๔^๓ ถูกยกเลิกไป^๔ ดังนั้น สหภาพแรงงาน จึงถูกล้มเลิกไปด้วย

เมื่อ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงแก่กรรม ผู้นำของไทยคนต่อมา คือ จอมพล ถนอม กิตติขจร มีท่าทีผ่อนปรนต่อกรรมกรมากขึ้น และต่อมาได้ออกประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ จากประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้มีผลทำให้ กรรมกรรวมตัวกันเป็นสมาคมกรรมกรได้อีก สาเหตุที่มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าว เกิดจากเงื่อนไขภายในกล่าวคือ เกิดจากเสียงเรียกร้องของกรรมกรที่ต้องการให้มีกฎหมายคุ้มครองแรงงาน ส่วนเงื่อนไขภายนอกเกิดจาก

^๑สัมภาษณ์ วิศิษฐ์ ศรีภัทรฯ, นายกสมาคมกรรมกรรถไฟแห่งประเทศไทย ปี ๒๔๘๘, ๒๒ มกราคม ๒๕๒๒.

^๒ชด ทัศนอำเรอ และปรีชา สามีศักดิ์ธรรม, ๓๕ ปี แห่งยุคประชาธิปไตยไทย (พระนคร : มิตรเจริญการพิมพ์, ๒๕๑๑) หน้า ๔๐๘.

^๓จำนงค์ สมประสงค์, การแรงงานสัมพันธ์ หลักและวิธีปฏิบัติ, หน้า ๘๗.

การผลักดันขององค์การกรรมกรระหว่างประเทศ เช่น สหพันธ์สหบาลเสรีแรงงานโลกเสรี (ICFTU) เป็นต้น ที่ต้องการให้รัฐบาลไทยออกกฎหมายคุ้มครองแรงงานให้แก่กรรมกร^๑

จากประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๑๕ ทำให้มีการออกประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการคุ้มครองแรงงานและการแรงงานสัมพันธ์ ในวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๑๕^๒ และจากประกาศกระทรวงมหาดไทยฉบับนี้ ทำให้มีการจัดตั้งสมาคมลูกจ้างการรถไฟแห่งประเทศไทยขึ้นโดยมีนายบุญเที่ยง เจริญพิทักษ์ เป็นนายกสมาคม

ต่อมาในปี ๒๕๑๗ นายสำเนา บุตรสืบ เป็นนายกสมาคมฯ และ นายอาหมัด ขามเทศทอง เป็น รองนายกสมาคมฯ

ในวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๑๘ สมาคมลูกจ้างการรถไฟแห่งประเทศไทย เปลี่ยนมาเป็นสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทย ทั้งนี้โดยการอาศัยอำนาจตาม มาตรา ๑๖๑ แห่งพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ ๒๕๑๘^๓

สำหรับผู้นำสหภาพฯ ปีต่อมา มีการสับเปลี่ยนตำแหน่งกันดังนี้ คือ

ปี ๒๕๑๘ นายอาหมัด ขามเทศทอง ดำรงตำแหน่งประธานสหภาพฯ มี นายฝัน ทองคำรอด และ นายบุญเที่ยง เจริญพิทักษ์ เป็น รองประธานสหภาพฯ

ปี ๒๕๑๙ นายอาหมัด ขามเทศทอง ดำรงตำแหน่งประธานสหภาพฯ มี นายสวัสดิ์ ลูกโตด และนายสำเนา บุตรสืบ เป็น รองประธานสหภาพฯ

^๑"กรรมกรจงสามัคคีกัน" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ๒๔ (เมษายน ๒๕๒๑) : ๑๘.

^๒จำนงค์ สมประสงค์, การแรงงานสัมพันธ์ หลักและวิธีปฏิบัติ, หน้า ๑๐๑.

^๓อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมใน พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ ๒๕๑๘.

ปี ๒๕๒๐ นายสวัสดิ์ ลูกโตด ดำรงตำแหน่งประธานสหภาพฯ มีนายอหัมัด
 ขามเทศทอง และ นายสำเภา สัมฤทธิ์ เป็นรองประธานสหภาพฯ

ปี ๒๕๒๑ นายอหัมัด ขามเทศทอง ดำรงตำแหน่งประธานสหภาพฯ และ
 นายสวัสดิ์ ลูกโตด เป็น รองประธานสหภาพฯ จนถึงปัจจุบัน^๑

สำหรับการเรียกร้องเพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขเกี่ยวกับสภาพการจ้างสหภาพแรงงาน
 การรถไฟแห่งประเทศไทย นับตั้งแต่ วันที่ ๕ ก.ค. ๒๕๑๖ ถึง ๓ พ.ย. ๒๕๒๑ ซึ่งเป็น
 เวลาประมาณ ๕ ปีนั้น สหภาพฯ ได้ทำการยื่นข้อเรียกร้องทั้งหมดรวม ๖๑ ครั้ง (ราย
 ละเอียดมีปรากฏในภาคผนวก) ส่วนใหญ่แล้วการรถไฟฯ ตกลงปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว

ในการเรียกร้องของสหภาพฯ นั้น ส่วนใหญ่เป็นข้อเรียกร้องเกี่ยวกับสวัสดิการ
 และการเพิ่มค่าจ้าง เช่น เรียกร้องให้ผู้ปฏิบัติงานมีสิทธิใช้ใบเบิกทาง ๓๐ ปี เมื่อทำงาน
 ครบ ๒๕ ปี โดยไม่ต้องรอให้ปลดเกษียณ ขอให้การรถไฟฯ จัดสร้างบ้านพักเพิ่มเติมอีก
 ปีละ ๕ แถว ๆ ละ ๘ ห้อง ขอเพิ่มเงินเดือนค่าจ้างให้กับผู้ปฏิบัติงานอีกคนละ ๑๕๐ บาท
 ต่อเดือนและเพิ่มค่าจ้างขั้นต่ำเป็นชั่วโมงละ ๔.๔๐ บาท เป็นต้น

ในการเรียกร้องดังกล่าวมีสิ่งที่น่าสนใจก็คือ ในการยื่นข้อเรียกร้องทั้งหมด
 ปรากฏว่า มีอยู่ ๒ ครั้ง ที่สมาชิกและผู้ปฏิบัติงานโรงงานมักกะสัน ได้ทำการเรียกร้องโดย
 มิได้อาศัยขั้นตอนตามพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ ได้แก่ข้อเรียกร้อง เมื่อวันที่ ๕
 ก.ค. ๒๕๑๖ ที่ขอเพิ่มเงินเดือนค่าจ้างให้ผู้ปฏิบัติงานอีกคนละ ๑๕๐ บาท ต่อเดือน
 ปรากฏว่า การรถไฟฯ ยินยอมจ่ายให้คนละ ๕๐ บาท ต่อเดือน และข้อเรียกร้องเมื่อวันที่
 ๑๒ พ.ย. ๒๕๑๘ ที่ขอเพิ่มค่าครองชีพอีกคนละ ๒๐๐ บาทต่อเดือน ปรากฏว่าการรถไฟฯ
 ยินยอมจ่ายให้คนละ ๕๐ บาท

---

^๑ สัมภาษณ์ อหัมัด ขามเทศทอง, ประธานสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทย,
 ๑๘ มกราคม ๒๕๒๒.

ข้อเรียกร้องของสหภาพฯ นั้นบางข้อมีลักษณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ทำงาน การรถไฟฯ อย่างกว้างขวาง เช่น ขอแก้ไขระเบียบการให้ลูกจ้างหญิงยึดอายุการปลดเกษียณ จาก ๕๐ ปี เป็น ๕๕ ปี ซึ่งการรถไฟฯ ตกลงให้ตามที่ขอแก้ไข การเรียกร้องดังกล่าว แสดงให้เห็นความสนใจในเรื่องผลประโยชน์ของกรรมกรหญิงของสหภาพฯ ซึ่งอาจหมายความว่า สหภาพฯ เห็นความสำคัญของเพศหญิงด้วย ข้อเรียกร้องที่ขอให้การรถไฟฯ ปรับพนักงานและลูกจ้างให้เป็นประเภทเดียวกัน และให้อยู่ภายใต้การคุ้มครองของกฎหมาย แรงงาน ปรากฏว่าการรถไฟฯ ตกลงตามข้อเรียกร้อง จากข้อเรียกร้องดังกล่าวจะเห็น ได้ว่า สหภาพฯ ช่วยให้ฝ่ายลูกจ้างได้รับสิทธิเท่าเทียมกับฝ่ายพนักงาน และช่วยให้ลูกจ้างได้ รับความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานด้วย ข้อเรียกร้องให้การรถไฟฯ จ่ายเงินช่วยค่า- ครองชีพ ๒๕๐ บาท และเงินสงเคราะห์บุตร (สคบ.) คนละ ๕๐ บาทต่อเดือน แก่ลูกจ้าง นอกอัตรากำลัง ปรากฏว่า การรถไฟฯ ตกลงตามข้อเรียกร้องดังกล่าว ดังนั้น จึงเห็น ได้ว่าสหภาพฯ พยายามหาทางให้ผู้ปฏิบัติงานในการรถไฟฯ ได้รับผลประโยชน์อยู่เสมอ

โดยสรุปแล้วข้อเรียกร้องของสหภาพฯ แรงงานการรถไฟฯ ที่มีต่อการรถไฟฯ นั้นมุ่งให้เป็นประโยชน์ เป็นส่วนรวมแก่ผู้ปฏิบัติงานการรถไฟฯ โดยส่วนใหญ่ มิใช่ให้เป็น ประโยชน์แต่เพียงผู้ปฏิบัติงานการรถไฟฯ ที่เป็นสมาชิกของสหภาพฯ เท่านั้น จากข้อเรียก ร้องดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่า สหภาพฯ ได้สร้างความพอใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานการรถไฟฯ โดยส่วนใหญ่ ทำให้ได้รับการยอมรับและความสนับสนุนจากผู้ปฏิบัติงานการรถไฟฯ จำนวน สมาชิกที่มาสมัครใหม่ก็ย่อมเพิ่มมากขึ้น ในที่สุดย่อมทำให้สหภาพฯ มีฐาน (สมาชิกที่มาก ขึ้น) มั่นคงและกว้างขวางขึ้น และจากสภาพการณ์ดังกล่าวย่อมทำให้ข้อเรียกร้องของ สหภาพฯ ที่มีต่อการรถไฟฯ มีน้ำหนักมากขึ้นตามไปด้วย.